

(/)

🏠 (/) > Besættelsen (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Martin A. Hansen og Besættelsen

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/kommentar-vedr-anmeldelsen-af-det-tyske-kystforsvar-ved-lillebaelt>)

Martin A. Hansen og Besættelsen

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 2622

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/martin-a-hansen-og-besaettelsen)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/martin-a-hansen-og-besaettelsen](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/martin-a-hansen-og-besaettelsen)) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [\[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/martin-a-hansen-og-besaettelsen\]\(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/martin-a-hansen-og-besaettelsen\)\) **in**](http://www.historie-</p></div><div data-bbox=)

([\[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/martin-a-hansen-og-besaettelsen&title=\]\(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/martin-a-hansen-og-besaettelsen&title=\)\)](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-</p></div><div data-bbox=)

For Folkets Frihed – Martin A. Hansen og Besættelsen

Redigeret af Jørgen Jørgensen

Gyldendal, 2018, 384 sider, 379,95 kr.

Af Bjarne S. Bendtsen

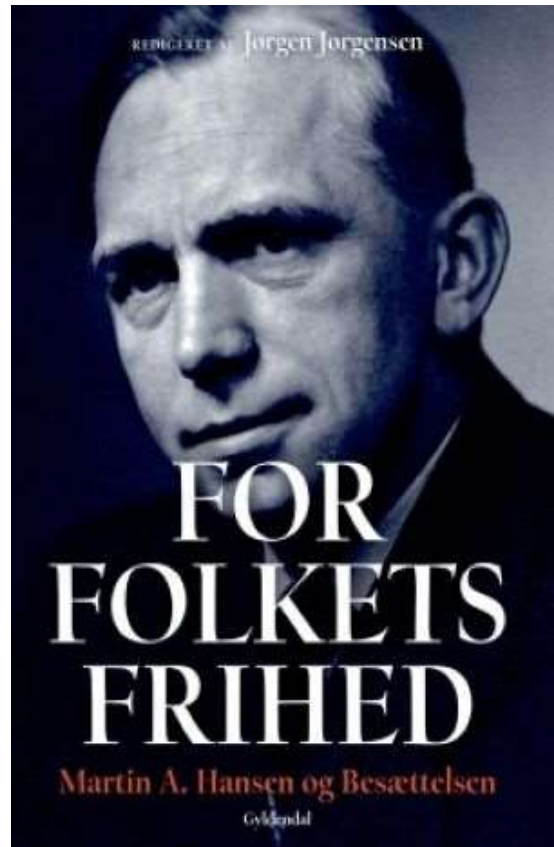
Besættelsen er tilsyneladende en udtømmelig kilde for historikere på alle hylder, forfattere, journalister og andre skribenter, filminstruktører, politikere og for danskernes interesse i det hele taget. Det er der ikke noget nyt i, og man ser det tydeligt i forbindelse med de mange jubilæer for mærkedage i krigens blodige forløb. Forleden var det som bekendt 80 år siden, at Anden Verdenskrig startede med det tyske angreb på Polen, hvilket dog ikke førte den helt store mediestorm med sig i det danske, da denne fase af krigen – the phoney war, som den kaldes – vel ikke er det mest oplagte emne at kaste sig over, særligt ikke når firsåret for 9. april lurer lige om hjørnet. Sidste år udkom – uden decideret anledning i en rund årssdag for en af besættelsestidens mærkedage – den yderst seriøse samling af forfatteren Martin A. Hansens mange artikler og andre tekster med relation til Danmark og besættelsen, flertallet af dem fra den illegale presse og flertallet her udgivet i bogform for første gang i 'For Folkets Frihed – Martin A. Hansen og Besættelsen', redigeret af teologen og Martin A. Hansen-forskeren Jørgen Jørgensen.

Bogen består af to dele: I første del er samlet de vigtigste af Martin A. Hansens mange tekster, der relaterer sig til besættelsestiden i Danmark; i anden del knap hundrede sider med ni artikler af forskellige

Martin A. Hansen-forskere – med klar teologisk overvægt. Derudover et kort forord af Ole Juul, formand for Landsforeningen Martin A. Hansen, og en informativ indledning, der placerer Martin A. Hansen i den historiske sammenhæng samt et særdeles grundigt kommentar- og noteafsnit af bogens redaktør Jørgen Jørgensen. Alene Jørgensens indledning gør bogen værd at læse – men man skal dog nok være meget interesseret i de problematikker, Martin A. Hansen og dermed de forskellige artikler i bogen behandler, for at hænge på hele vejen. Det gælder i særdeleshed bogens klare teologiske fokus.

Martin A. Hansen (1909-1955) var kortvarigt genindkaldt i forbindelse med krigens udbrud i september 1939 og havde foretrukket at blive mobiliseret på ny og kæmpe mod overmagten den 9. april – i øvrigt ganske som den ældre forfatterkollega Johannes V. Jensen havde det ved Første Verdenskrigs udbrud godt 25 år forinden, da han, som han et sted selvbevidst skriver, her var i støvlerne og klar til at forsvare landet. Og som Jensen i 1914 blev Hansen skuffet over den danske tilgang til den nye verdenskrig, der denne gang nok ikke lod puslingelandet hygge sig og sove helt i fred, men hvor den lynhurtige kapitulation 9. april og siden den – i Hansens og mange andres øjne – usle samarbejdspolitik om ikke var et forsøg på at sove og hygge sig fra de andres kamp, så dog en uværdig måde at dukke sig. En væsentlig del af Martin A. Hansens illegale artikler indeholder netop en skarp kritik af samarbejdspolitikken og den manglende kamp mod besættelsesmagten og de nazistiske voldsmand.

Dermed er besættelsestidens centrale datoer også helt centrale for Hansens tilgang til 'de fem forbandede år': Fra et stigende ubehag i tiden efter 9. april til en form for lettelse efter Augustoprøret i 1943, en mere aktiv indsats, da han og familien skjulte to jøder i forbindelse med jødeaktionen i oktober 1943, og siden, blandt andet påvirket af mordet på Kaj Munk i januar 1944, direkte deltagelse i modstandsarbejdet fra juni 1944 – dog ikke i felten, men som skribent ved den illegale presse og siden som hovedredaktør af bladet 'Folk og Frihed'. Om de forskellige pejlemærker i den første del af besættelsen skrev Hansen i dagbogen efter 29. august: "Stærkest var jo 29. August og de spændte Dage før og efter. Nu var Forholdet klar. Det var i Grunden en Lettelse. Det er mørkt, men man ved, hvad der sker." (citeret efter Jørgensens indledning s. 15) Og denne lettelse synes at være blevet stærkere i takt med hans direkte involvering i det illegale arbejde. Til gengæld blev hans skuffelse over, at der ikke kom noget åndeligt nybrud og i særdeleshed en nyordning af det politiske system til efter befrielsen ganske

tung; en skuffelse, som han skrev en del om efter maj 1945, og som han naturligvis ikke var ene om at opleve i årene umiddelbart efter krigen. Han fortsatte fra 1948 dette arbejde i tidsskriftet 'Heretica', som han var redaktør af sammen med Ole Wivel i 1950-51.

Hansens indtræden i modstandsarbejdet var dog ikke så ligetil, som det kunne lyde til af ovenstående; han var en af dem, der skulle opfordres, og det blev han efter at være blevet opsøgt af Bente Hammerich, der sammen med Aksel Heltoft og Povl Vestergaard Larsen redigerede 'Folk og Frihed'. Hammerich bad dels Hansen skrive et bidrag til en illegal antologi, som kredsen bag bladet arbejdede på at udgive med det primære sigte at begrunde nødvendigheden af modstandskampen, dels bidrag til 'Folk og Frihed'. Artiklen til antologien, der udkom i oktober 1944 med titlen 'Der brænder en Ild', skulle forsvare nødvendigheden af at likvidere stikkere, og således blev han kastet meget direkte ind i modstandskampens benhårde etiske spørgsmål – spørgsmål, som han ikke oplevede som mindre tyngende ved ikke selv aktivt at udføre likvideringerne, men derimod at tilskynde andre til det. 'Dialog om Drab og Ansvar', som artiklen kom til at hedde, er inspireret af Platons dialog 'Faidon', der skildrer Sokrates' sidste dag i fængslet, umiddelbart før han tømmer giftbægeret.

Martin A. Hansens første bidrag til 'Folk og Frihed', artiklen 'Dømt til Døden', 8. juni 1944, behandler den manglende forståelse blandt danskerne af de få, der sætter livet på spil for landets frihed; flertallet af danskerne forstår ganske enkelt ikke de værdier, der ligger gemt i ordet offer, skriver han. "Nekrologer, Kommentarer og Mindestene hører Efterkrigstiden til", skriver han endvidere her, som et klart udtryk for, at tiden nu er til aktiv handlen uden skelen til indsatsens høje pris. Og den pris var flertallet af den danske befolkning altså hverken indstillet på at betale selv eller i stand til at forstå, at nogen af deres landsmænd omvendt ville eller slet ikke kunne lade være med at betale. Dét er artiklens hovedpointe: en skarp kritik af den manglende alvor, respekt for og sorg over de få, der betaler den højeste pris. Mindestenene, hele den forlorne mindekultur, der som ledelsen af landet hurtigt blev overtaget af de gamle magthavere, skriver han i flere artikler om med stor modvilje.

Hansen blev siden, fra den 8. september 1944, nødt til at gå under jorden, hvilket lettere paradoksalt førte til en litterært ekstremt produktiv og på denne vis positiv periode, da han, frigjort fra arbejdet som skolelærer og forpligtelserne over for familien med to små børn, nu fik tid til at fordybe sig i både arbejdet med de illegale artikler og ikke mindst med romanen 'Lykkelige Kristoffer'. Romanen, Hansens fjerde, foregår under Grevens Fejde og de sidste kapitler under Københavns belejring i 1535-36 – med intenderede og helt oplagte paralleller til samtidens besættelse.

Tyngdepunktet i Martin A. Hansens artikler om krigen findes – om ikke kvalitativt så da rent kvantitativt – næppe overraskende i året 1945 med 128 af de 213 sider, som denne del af bogen udgør, og hovedtematikkerne i hans mange artikler fra og om krigen er således først forsvaret for modstanden og opgøret med samarbejdspolitikken, siden Sydslesvig og muligheden for en grænserevision samt ikke mindst retsopgøret efter befrielsen. Men derudover er der fx artikler, der giver udtryk for en stærk bekymring for brugen af atombomben, tidstypisk iblandet lettelsen over, at det var dén side, der fik bomben, og at den kunne redde en masse allierede soldater – men samtidig et stort chok over de kræfter, der blev sluppet løs over Japan. Og – ikke mindre interessant – en klar forudelse om, hvordan atombomben ville spille en central rolle i den kolde krig, som han præcist opridsede konturerne af allerede i august 1945. Endvidere findes flere anmeldelser af bøger om bl.a. Kaj Munk, som der hurtigt kom en hel litteratur om, der dog langt fra alle falder i Hansens smag, Nordahl Grieg eller "Bogen med de henrettede Patriots Breve", som Hansen betegner den: 'De sidste Timer' (1945) med bl.a. Kim Malthe-Bruun og andre henrettede modstandsfolks breve – anmeldelsen af denne bog er af oplagte grunde særdeles interessant og bevægende læsning.

I bogens anden del findes ni korte artikler af forskellige Martin A. Hansen-forskere: litterat og sognepræst Anders Thyrring Andersen tager udgangspunkt i den tidligere omtalte artikel 'Dialog om Drab og Ansvar' i den første af artikler i denne del: 'Dialog om ansvar og fælleskab'; den norske teolog Svein Aage Christoffersen skriver om Hansens brug af Norge som et retorisk begreb i artiklerne i den illegale presse – med en konsekvent brug af forfatterens fornavn, som man kan mene om, hvad man vil; teolog og sognepræst Kristoffer Garne skriver om 'Offer og offervilje' som et tema hos Martin A. Hansen; dr.phil., tidligere kultur- og udenrigsminister Per Stig Møller skriver om Kaj Munks betydning for Martin A. Hansen; teolog David Bugge behandler mindet om de døde i 'Kærlighedsbroen. Martin A. Hansens mindesten over de unge frihedskæmpere'; historiker Axel Johnsen skriver om 'Martin A.

Hansen og Sydslesvig-debatten 1945-1946'; litteraten Rasmus Vangshardt skriver om "profan opstandelse i 'Lykkelige Kristoffer'" i artiklen 'Hic Rhodus, hic salta'; Knud Bjarne Gjesing, ligeledes litterat, har et andet litterært emne under luppen med en af Hansens noveller i 'De forsvundne fædre – om Martin A. Hansen: "Septembertaagen" (1946); og endelig behandler teolog Bo Rasmussen den skelsættende folkestrejke i sommeren 1944 i artiklen 'Juli 1944 – en fælles ånd eller et fælles instinkt?'

Som man kan se, så stritter de ni artikler i mange retninger, hvilket både er velgørende alsidigt, men som samtidig gør læsningen af denne del af bogen til en noget ujævn oplevelse – som det jo næsten altid er tilfældet med antologier. Det er dog overordnet set en rigtig fin bog til i første række at få adgang til Martin A. Hansens interessante og vedkommende artikler fra og om besættelsen, i anden række til at kunne vælge at fordybe sig i et eller flere af de forskellige emner, forskerne i bogens anden del dykker ned i.

[Historie-online.dk, den 3. september 2019]

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/kommentar-vedr-anmeldelsen-af-det-tyske-kystforsvar-ved-lillebaelt>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

JEG TÆLLER TIMERNE

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/jeg-taeller-timerne>)

**HITLERS
DANMARKSBILLEDER**

(<http://www.historie-online.dk/boger/hitlers-danmarksbilleder>)

FANDEN TAGE I MORGEN

(<http://www.historie-online.dk/boger/fanden-tage-i-morgen>)
